



Tlačová správa: **MVO ĽUDIA A VODA V EURÓPE**
MVO Ľudia a voda, 17. 9. 2008, Košice.

MVO Ľudia a voda v tomto roku slávi 15 rokov svojej existencie, čím sa radí medzi najdlhšie trvajúce MVO na Slovensku. Počas svojej existencie dosiahlo pri presadzovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja vo vodnom hospodárstve viacero medzinárodných úspechov a míľnikov. Poslednými dvoma, o ktorých chceme informovať, sú:

- 1/ udelenie ocenenia **ENERGY GLOBE AWARD 2007** projektu **VODNÝ LES SLOVENSKEJ SPORITELNE** v máji tohto roku;
- 2/ organizácia medzinárodnej konferencie „**VODA PRE OZDRAVENIE KLÍMY – NOVÁ VODNÁ PARADIGMA**“ na Svetovom vodnom EXPO v Zaragoze (23.8.2008).

1/ ENERGY GLOBE Award patrí medzi prestížne environmentálne ceny za udržateľnosť, ktorá od roku 1999 spomedzi projektov z celého sveta vyzdvihuje tie, ktoré najlepšie chránia prírodu a používajú obnoviteľné zdroje energie. Každoročne je hodnotených okolo 800 projektov a iniciatív v kategóriách štyroch antických stavebných látok nášho sveta: zem, oheň, voda a vzduch; ku ktorým je ešte priradená zvláštna kategória pre mládež. Cieľom je predstaviť úspešné udržateľné projekty širokej verejnosti. ENERGY GLOBE Award sa udeľuje na národnej a medzinárodnej úrovni.

MVO Ľudia a voda v máji tohto roku získalo cenu ENERGY GLOBE Award 2007 na národnej úrovni v kategórii „Zem“ za projekt Vodný les Slovenskej sporiteľne. Projekt Vodný les Slovenskej sporiteľne spočíva v postavení okolo 5000 hrádzok na zníženie odtoku dažďovej vody z približne 80 ha územia TANAP-u postihnutého prírodnou katastrofou. Účelom projektu, ktorý prebiehal v rokoch 2005/2006, bolo zabezpečiť dostatok vody na obnovu ekosystémov. Vsakovanie vody do pôdy plní vďaka týmto opatreniam aj viacero ďalších funkcií. Popri priaznivých účinkoch opatrení na schopnosť krajiny zadržiavať vodu a na rast biodiverzity, ktoré dokazujú prebiehajúce výskumy, pokusné snímkovanie územia v infračervenom (teplocitlivom) spektre vykonané v tomto lete poukazuje i na zlepšenie mikroklimatických podmienok ošetrovaného územia.

2/ V španielskej Zaragoze za účasti viac ako 100 krajín sveta od 14. júna do 14. septembra prebiehalo EXPO Zaragoza 2008. MVO Ľudia a voda na tejto výstave zorganizovalo medzinárodnú konferenciu „**VODA PRE OZDRAVENIE KLÍMY – NOVÁ VODNÁ PARADIGMA**“, ktorá sa uskutočnila 23.8.2008 za účasti expertov z Veľkej Británie, Nemecka, Francúzska Talianska, Čiech a Slovenska.

V Španielsku trápenom suchom médiá pomerne živo reagovali na citát zo životopisu ich národného hrdinu Krištofa Kolumba (podľa jeho syna Ferdinanda): *“V utorok 22. júla [1494] [Krištof Kolumbus] odplával na Jamajku... obloha, vzduch a klíma boli presne také isté ako na iných ostrovoch. Každé poobedie spráchol asi hodinový dážď. Admirál napísal, že to prisudzuje veľkým lesom na ostrove. Vedel zo skúsenosti, že predtým sa niečo podobné odohrávalo na Kanárskych ostrovoch, Madeire a na Azorských ostrovoch, ale odkedy boli vyrúbané lesy, ktoré pokrývali tieto ostrovy, už na nich nie je toľko hmly a dažďa ako predtým...”* Prednášateľ z MVO Ľudia a voda týmto citátom uviedol hlavnú myšlienku konferencie, totiž že človek súčasným spôsobom manažmentu krajiny ovplyvňuje obeh vody v nej, odvodňuje ju a tým spôsobuje i nepriaznivú zmenu miestnej klímy. Ostatní prednášajúci túto tézu rozličným spôsobom dokumentovali a navrhli riešenia ochladzovania mikroklímy pomocou zadržiavania dažďovej vody, jej vsakovania a odparovania najmä v urbánnych zónach (podrobnosti vid' www.vodnaparadigma.sk). Konferencia mala dobrý ohlas v španielskych médiách.

Posolstvo našej konferencie však najlepšie vyniká v slovách, ktoré na tom istom mieste na Svetovom vodnom EXPO, 2 týždne po nás (5.9.2008), na konferencii s názvom “EURÓPSKY DEŇ PROTI SUCHU A NEDOSTATKU VODY”, ktorá bola organizovaná Európskou komisiou, povedal európsky komisár pre životné prostredie Stavros Dimas: *„Dovoľte mi zdôrazniť, že je kľúčové, aby využívanie krajiny zohľadňovalo požiadavky vodného hospodárstva. Aktivity ako odlesňovanie, veľkoplošná poľnohospodárska činnosť a neustále rozširovanie urbánnych území dramaticky ovplyvnili vsakovanie vody do pôdy. Dažďová voda v mnohých oblastiach už nevsakuje do pôdy. V dôsledku toho sa hladiny podzemných vôd znižujú. Znižuje sa aj dostupnosť vody pre vegetáciu a množstvo vyparenej vody. Preto manažment pôdy a krajinné plánovanie musia zohľadňovať požiadavku zvýšeného vsakovania vody do pôdy. Cieľom je zaistiť, aby dažďová voda vsakovala na mieste, kde padá. To je osobitne dôležité na územiach zmenených ľudskou činnosťou...”*

Európsky komisár pre životné prostredie Stavros Dimas, ale aj viacerí rečníci z Európskej komisie a Európskeho parlamentu po ňom, tak vynikajúcim spôsobom artikulovali aj jedno z hlavných posolstiev, ktoré sa MVO ĽaV stále sofistikovanejším spôsobom snaží odovzdať už 15 rokov – v neposlednom rade vo Vodnom lese prakticky a teoreticky prostredníctvom publikácií a niekoľkých prezentácií aj v európskych inštitúciách v Bruseli v tomto roku.

Dodajme, že závery konferencie EK v Zaragoze majú byť súčasťou tohtoročnej Bielej správy EK o adaptácii na klimatickú zmenu. Podľa správy, ktorú vydala EK, jeden z týchto záverov je: *„Manažment vody musí byť lepšie integrovaný do krajinného plánovania. To špeciálne platí pre dažďovú vodu. Podpora vsakovania dažďovej vody do pôdy v urbánnych a poľnohospodárskych oblastiach má ťažkú úlohu obnoviť zdroje podzemnej a povrchovej vody v mnohých oblastiach.“*

Krátka história MVO Ľudia a voda

Na začiatku cesty MVO Ľudia a voda bola **MODRÁ ALTERNATÍVA**, ako alternatíva k výstavbe priehrady Tichý Potok (1994). Následne prišlo obdobie zhromažďovania dát, ich analyzovanie, overovanie, rozvíjanie skúsenosti, realizácia pilotných projektov, medzinárodná komunikácia, spolupráca. Prvé úspešné výsledky sa dostavovali koncom minulého storočia aj s medzinárodnými oceneniami (EU-US cena za demokraciu a občiansku spoločnosť – 1998, Goldmanova environmentálna cena – 1999). Výstavbu priehrady Tichý Potok sa podarilo zastaviť (1997), avšak Modrú alternatívu sa nepodarilo rozvinúť podľa pôvodných predstáv. Sú v tom viaceré príčiny. Hlavnou príčinou je, že konzervatívne Slovensko nemá dostatok odvahy a sebavedomia vytvárať

priestor pre inováciu, tvorivosť a hľadanie nových nekonvenčných riešení a tým vodné hospodárstvo na Slovensku trpí. Začiatkom 21. storočia MVO Ľudia a voda sa sústredila na rozvíjanie poznatkov vzťahu **VODA A KLÍMA**. Prvým úspešným krokom tejto iniciatívy bolo vypracovanie **KOŠICKÉHO PROTOKOLU PRE VODU** a jeho následné schválenie v Košickom parlamente (25.2.2005) a zrealizovanie princípov Modrej alternatívy v projekte **VODNÝ LES SLOVENSKEJ SPORITELNE** (2005-2006), ktorý získal medzinárodné ocenenie **ENERGY GLOBE AWARD** (máj 2008). Završenie tejto iniciatívy bolo rozpracovanie Novej vodnej paradigmy „**VODA PRE OZDRAVENIE KLÍMY**“ a jej zverejnenie na konferencii **VODA A KLÍMA V EURÓPE** (17.9.2007) a následne získanie **ZLATÉHO BIATEKA** (február 2008) od Hospodárskeho klubu - Neformálneho ekonomického fóra Bratislava. Rok 2008 bol orientovaný na medzinárodnú prezentáciu Novej vodnej Paradigmy (Brusel v marci, júni a júli, Strasbourg v marci, Turín a Berlín v máji, Helsinki a Viedeň v septembri), MVO Ľudia a voda zorganizovalo úspešnú medzinárodnú konferenciu „**VODA PRE OZDRAVENIE KLÍMY – NOVÁ VODNÁ PARADIGMA**“ na Svetovom vodnom EXPO v Zaragoze (23. 8.2008).

Hlavné myšlienky “Novej vodnej paradigmy”

Odlesňovanie, poľnohospodárstvo a urbanizácia urýchľujú povrchový odtok dažďovej vody, znižujú jej výpar a vsakovanie a spôsobujú tak odvodňovanie ľudskou činnosťou premieňanej krajiny. To spôsobuje napätie v zásobovaní vodou pre ľudí a ekosystémy. Prehliadanou skutočnosťou je, že nedostatok vody v krajine vedie k zvýšenej tvorbe citeľného tepla, na ktoré sa premieňajú ohromné množstvá slnečnej energie, ktoré sa pri nedostatku vody nemôžu spotrebovať na výpar. Situácia je osobitne zlá v mestách a obciach, ktorých povrch je pokrytý nepriepustnými materiálmi. Okolo 100 miliónov m³ dažďovej vody je bez akéhokoľvek úžitku pre ľudí či ekosystémy takto ročne spláchnutých z intravilánov miest a obcí Slovenska a približne 20 miliárd m³ z Európy. Malý vodný cyklus (uzatvorený obeh vody nad pevninou) je tým poškodený. Následné zvyšovanie teplotných rozdielov spúšťa mechanizmy, ktoré zvyšujú výskyt extrémov klímy. Veľký vodný cyklus (výmena vody medzi oceánom a pevninou) začína dominovať. Veľký vodný cyklus bez zmiernujúcich účinkov malého vodného cyklu často prináša dážď v nesprávnom čase, na nesprávnom mieste a v nesprávnom množstve. Teplejší vzduch nad suchými a horúcimi mestskými a poľnohospodárskymi oblasťami vytláča zrážkovú činnosť do chladnejších zalesnených alebo vyššie položených prostredí. Dažďové zrážky (z oblakov, ktoré sa koncentrujú geograficky, ale aj v stále kratších obdobiach roka) tak spadnú na chladnejšie oblasti, kde iniciujú (stále častejšie) tragické povodňové vlny, ktoré postihujú nižšie položené poľnohospodársko-urbánne regióny, napriek tomu, že v nich prší len málo. Povodne a suchá tak majú spoločného menovateľa, ktorým je narušenie malého vodného cyklu neznalým hospodárením človeka v krajine. Ústrednou témou novej vodnej paradigmy je obnova a zachovávanie vyrovnanej vodnej bilancie na všetkých úrovniach územia. Zadržovanie dažďovej vody, ktoré ľudstvo praktizovalo po tisícročia na získanie dodatočných zdrojov vody, pokiaľ by sa vykonávalo v masovom meradle so zahrnutím vsaku a výparu, mohlo by tiež pomôcť obnoviť malý vodný cyklus, ochladzovať krajinu, znižovať frekvenciu a intenzitu súch a povodní, ako aj zvyšovať biodiverzitu.

Michal Kravčík, predseda MVO Ľudia a voda